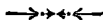

Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն Ք

ԵՐԿԻՆՔ ԵՒ ԵՐԿԻՐ

ԿԱՅՈՒՆԱԿԻՆ ՔՄԱՀԱՌՈՑԻՆԵՐԸ

ՔՐԵԹԷ՛ մէկ երրորդ դարէ ի վեր, զաղղիական վարչութիւնը կը ներկայացնէ ինծի մեր երկրին վրայ կայծակին պատճառած պատահարներուն միմանկագրութիւնը, և ամէն տարի ճշմարտութեամբ անակնկալ և զարմացմանք ներթերու բոլ մ'է նա, քիչ մը աւելի կանուխ բնութեան խորհրդոց մէջ մը աւելու հետաքրքիր և ուշադիր դիտողին համար:

Նախ, կայծակի զոհներուն տարեկան թիւը անկարելի է ըլլալէ շատ հեռու է: Միջին հաշուով ամէն տարի հազիւրի չափ էրիկ մարդիկ և երեսունի չափ կիներ կը սպաննուին Արամազդայ կրակէն: Ձանցառելի քանակութիւն մը չէ այլ և այս թիւը ներկայիս հետզհետէ կ'աւելնայ: Միօրինակ կերպով չի բաժնուիր նա բոլոր Գաղղիոյ վրայ. ամենէն շատ կայծակնաշար երկիրներն են Բիւ-տը-Տօմ, Հօթ-Լուառ, Սօն-է-Լուառ, Նորտ, ամենէն նուազներն են Մանշ, Օրն, Գալիստոս, Մօրպիհան, Ալուններ գաւառները: Սէնը առանձնաշնորհեալներէն է և Բարիզու մէջ զրիթէ երէք զոհեր չկան: Հինիւր պիտի հետեւցնէին թէ Բարիզոյի և Բարիզուհիք առաքելութեան տիպարներ են, և թէ երկինք իւր խնամակալական պաշտպանութեամբ ազգու կերպով կը հովանաւորէ զիրենք:

Մարդ չի գիտեր թէ ինչ է կայծակը: Ելիկաբական հարուած մը (*décharge*): Անշուշտ: Բայց ինչ է ելիկաբական հարուած մը: Զօրութեան տարրերութիւն մը: Բայց ինչ է նոյնինքն ելիկաբականութիւնը: Այսօր յարատեւապէս օգտակար ընելով Հանդերձ

անոր մեզ ընծայած ծառայութիւնները, իւր էութիւնը կ'անդիտանանք բացարձակապէս: Խոշոր կերպով կը գործէ նա կայծակի երեւոյթներուն մէջ, որոց յետին աստիճանի բազմազանութիւնը թերեւս աւելի շատ պիտի սորվեցնէ մեզ քան մեր գործանոցներուն փորձերը:

Արարեւ անհուն բազմազանութիւն: Հրաշալի տեսարաններ, որք զատակարարութեան որ և իցէ եզանակ կ'արհամարհեն կարծես: Կ'ուզէի մեր ընթերցողաց համար միացնել այսօր մուսնին մը այլազան և տարօրինակ օրինակներու լաւ յօրինուած մեր ուշադրութեան արժանանալու համար, թէպէտեւ անոնցմէ շատերը անբացատրելի մնացած ըլլան:

Վերջին օգոստոս 17-ին (ոս նահանգի մէջ, 23 տարեկան թողանութեամբ երրորդ տարւ մը՝ կայծակէն յարկաւորուելով՝ զրիթէ յիտուն մեղրի հեռադրութեան մը փոխադրուեցաւ օդին մէջ: Բայց քիչ մը վերջը կը կանգնի նա, չորս կողմը կը խաբրափէ և ճամբան կը շարունակէ:

Լրագիրներուն մէջ բերած գէպքէն բաւական զարմացած, հակառակ իմ ճանչցած նոյնօրինակ գէպքերու, զրեցի պատմութեան հերոսին՝ անոր հաստատութիւնը կամ ճշգրտումը խնդրելու համար իրմէ: Ահա ինչ որ կը պատասխանէ:

Գէպքը ճիշդ է: Թողտուութեամբ կը գրանուէի ի Պրուս՝ Սէսսաքի նահանգին մէջ: 17-ին, սաստիկ փոթորակ մը յետոյ, անձրեւը զրիթէ պաղրած էր, քիտոյս առանձն զուրս ելայ երեկոյան ժամը 8ին ատենները: Բնակարանս 200 մեղրի չափ հեռուն ըլլալով հոն կը վերապառնայի. չորս կողմը սեւ էր, և տեսնելով որ անձրեւը պիտի վերսկսէր, հրապարակը անցնելու համար վազել սկսայ: Բայց Պ. Գոմպի տան գիմաց հասնելու՝ յանկարծ զգացի որ բռնուել կեցիքի եմ, և առանց բացատրել կարենալու թէ ինչպէս, նոյն վայրկենին հրապարակին միւս կողմը գտայ ինքզինքս, Պ. Մէսգրի տան պատին դէմ, գետինը պառկած: Թմբած էի, և զգաստանալէս վերջ միայն գիտցայ թէ ուր եմ: Հով չկար:

Ոչինչ զգացած, ոչինչ տեսած և ոչինչ լսած էի: — Ոսքի ելայ և տուն դարձայ. ուր ալ ծնգիս վրայ բաւական ծանր ցու մը զգացի: Տափառս պատռեմ էր, ծնգիս վրայ սպի մը ունէի և ձեռքերս քիչ մը սկրթուած էին: Նետուեր էի պատի մը դէմ որուն քարերը ցցուած են, գրեթէ 50 մէքր հեռաւորութեամբ: Երկու անձինք որ Պ. Գոմպի տունէն կ'ելլէին դէպքին ակնատես եղան:

Նոյն վայրկենին կայծակը մտեր է, 200 մեքր հեռու, Պ. Պուշէնի տունը, ուր սպաննեմ է երկու կողեր և երրորդի մ'ալ սրունքը կտարեր է: Մեծ դրան կոփածոյ քարէ վերնամասը երկու կտոր ըրեր, աթոռ մը տապալեր և դարակին վրայ գտնուած եօթն ութ շիշերը վար գլորեմ է:

Այս տեղեկագիրը կատարեալ անկեղծութեամբ մը գրոշմուած է: Ճիշդ այսպէս է որ երեւոյթը կը պատահի. կայծակնաճարը բան մը չի գիտեր, որոտման հարուածը չի լսեր և ոչ իսկ փայլակը կը տեսնայ, մէկ խօսքով բան մը չի զգար:

Ահա կտրիճ երիտասարդ մը 50 մէքր հեռաւորութեան նետուած՝ առանց մեծ ֆիաս մը կրելու: Քանի մը օր վերջը, 24-ին, Պոզէլի մօտ, ոչ հեռու Շամպէլէին, Թիօտի բարձունքին վրայ, հովիւ մը նոյնպէս քսաներեք տարեկան՝ կայծակնաճար եղեր և անմիջապէս ածխացեր է:

Ինչպէս յայտնի է, կայծակնաճարները՝ մեծ մասամբ անձրեւի ատեն ծառի տակ ապաստանող անձինք են: Երբեմն անշարժ կը մնան անոնք՝ զարնուած վայրկեաններուն դիրքին մէջ: Հնձող մը որ կտոր մը հաց կ'երկնցնէր իւր շան, գտնուած է նոյն դիրքին մէջ, իւր ընկերով հետ՝ երկուքն ալ կայծակնաճար եղած: — Փոթորկէն փախչող անցորդներ ուսնիթի մը տակ կեցած և բռնկած մարդ մը կը տեսնեն. «կ'այլըմ. բայց չէ՛ս տեսներ որ կ'այլիս» կը պոռան իրեն: Պատասխան մը չառնելով կը մօտենան և սարսափէն մուծել կը մնան, տեսնելով որ դիակ մը դարձած էր նա: — Երեք զինուորներ պատապարուած էին լորենւոյ մը տակ: Կայծակը կը պայթի և ե-

րեքն ալ կը զարնէ յանկարծական մահուամբ: Սակայն երեքն ալ ոտքի վրայ կը մնան առանց իրենց վրայ արտասովոր բան մը նշմարուելու: Փոթորկէն վերջը, ուրիշներ անոնց քով կ'երթան, հարցումներ կ'ուղղեն, և երբ կը զպչին՝ փոշիանալով մոխրոյ կոյտի մը կը վերածռին անոնք:

Կայծակնաճարման՝ հետեւանքները միշտ այսքան աղետալի չեն: 1855 օգոստոս 11ին Վալլըրուաի մօտ (Հօթ-Սօն) ճամբու մը վրայ մարդ մը կայծակնաճար եղած է և բոլորովին մերկ մնացած: Կօշիկ մը և շապիկի թեւ մը միայն մնացած են իրեն: Տասը վայրկեան վերջը կը զգաստանայ, ցուրտ կը զգայ և բան չլիշելով իւր վիճակին վրայ կը զարմանայ:

Անցեալ օր, 26 օգոստոս, ի Սյուլէս-Բօն (Վար) երկու մշակներ փոթորկին ժամանակ խրճիթի մը մէջ պատսպարուած՝ հախաճաշելու կը պատրաստուէին. իրենց անպաճառ փոքրիկ սեղանը կը տեղաւորեն: Յանկարծ կայծակը կը հասնի, հացը, պանիրը և սեղանին վրայ դրուած պտուղները կը վերցնէ, շիշերը կը տապալէ և մեր երկու մարդիկը կը ծածկէ մեծաքանակ յարկով, ինչպէս որ բրած պիտի ըլլար քամիի յանկարծական և ուժգին հարուած մը: Ամէն բան հոն կը ձգեն և վազելով տուն կը դառնան:

Երբեմն, ինչպէս կը տեսնուի, շանթը անֆիաս է և կարծես կը խաղայ իւր արհաւանքած զոհերուն հետ: Որ մը, Նանթ, ճամբորդ մը Ֆլէսէլի քարափէն զացած տուն ակնախօտիդ փայլակով մը կը շրջապատուի և բնաւ ֆիաս մը չի կրեր: Վրան ունէր դրամապանակ մը որուն մէջ կային երկու արծաթէ դրամ մէկ խորշին մէջ՝ և տասը ֆրանքնոց մը միւսին մէջ: Ի դարձին երեք ճերմակ դրամ գտաւ. մէկ ֆրանքնոցէ մը հանուած արծաթի խաւ մը, և ճիշդ Նաբուլէնի Գ. Ի պէնիերուն կողմը անցած էր կաշիէ բաժանուածին և ծածկներ էր տասը ֆրանքնոցին երկու երեսները:

Կայծակնաճարման երեւոյթ:

1883 յուլիս 5ին, ի Պուֆֆոն (Գոթ-ալՈո), արօտի մը մէջ կնոջ մը օղի հալեցոյց

կայծակը առանց զայն սպաննելու ։ Իրեն մօտ երկու կողմեր սպաննուեցան ։ Ոսկիին հալման աստիճանը 1030 է , արծաթինը 964 , իսկ պղինձինը 940 ։

Պոստօ աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանի մը մէջ կայծակը հալեցուց վարժարանին տիկիններէն միոյն լիզը գտնուած ոսկի շղթայ մը , և անոր տեղ ձգեց ժանեկածու գծծ մը՝ որ քիչ ատենէն աւրուեցաւ ։ Կինը թեթիւ կերպով յուզուեցաւ այս շփումէն և ուշաթափ եղաւ , բայց լից ժամէն արթննալու համար ։

Բազմիկ մօտ , դաշտի մը մէջ , օր մը կայծակը գնդակի ձեւով եկաւ շրջապալել տասնեւհինգ տարեկան դեռատի գեղջկուհիի մը շուրջը , զգուցե անոր բուրդի ոտքերը , մտաւ անոր հագուստներուն մէջ սրունք հոլանոցի մը նման ուռեցան , ելաւ մինչեւ կոկորդի և թռաւ գնաց՝ լանջազգեստին մէջ փոքրիկ ծակ մը բանալով , բայց առանց ո՛ր և իցէ կերպով վիրաւորելու սարսափած եւ րիտասարդուհին , իւր մարմնոյն վրայ տեսնուեցաւ փոքր կարմիր գիծ մը որ կ'երկարէր մը ծոպէն մինչեւ կուրծքին մէջտեղը՝ ծիծերուն միջեւ ։

Կայծակին գործերուն տարեգրութեանց մէջ կը գտնեմ նաեւ որ Բարիդ՝ եկեղեցւոյ մը մէջ , երեկոյան ալօթքի ատեն կայծակը պարեց տասնեւութ տարեկան օրիորդի մը ամբողջ գուլպաները առանց սրունգին ո՛ր և իցէ կերպով փնտսելու ։

1896 յուլիս ամսոյ մէջ , կայծակը գիւղական խրճիթի մը ծինելոյցէն ներս մտնելով՝ սենեակին մէջտեղը փոխադրեց կաթնայ մը և իւր կափարիչը և խլեց կղպանքին բանալին , որ վերջը գտնուեցաւ ոպասապարանին տակ քերիչի մը մէջ ։

Տամբէն , Հօթ-Մառնի մէջ , կայծակը կը պայթի տան մը վրայ , և աղջկան մը ձեռքէն կը խլէ մկրատ մը , որ զոր կը գետնից անոր կարի մեքենային վրայ ։

1890 մայիս 12ին Թրուաի բնակիչ մը սաստիկ փոթորկի մը ատեն տուն կը դառնար . բանալին կղպանքին մէջ խոթած պահուն ակնախտիդ փայլակ մը կը շրջապատէ զինքը , օդակը կը կտարէ ձեռքին մէջ և բանալիները կը ցրուին ։ Վէաս չկայ ։

Բուաթիէի մէջ երիտասարդ տակառագործ մը կ'աշխատէր բակի մը մէջ , Կայծակը կը շանթահարէ աջ ոտքը , կօշիկը կ'այրէ , սրունքին երկայնութեամբ կը պատի , կ'այրէ իւր տափատին առաւար , փոքր փորին վերնաւաշիկը կը հանէ , իւր հագուստը գոցող պղինձէ մէկ կոճակը կը խլէ և կը սլանայ՝ երթալ մօտակայ ճամբու մը մէջ տառաղձագործ մը դարձկարձիկի պէս պտտցնելու համար , առանց փաս հասցնելու ոչ առաջնոյն և ոչ երկրորդին ։

Պէօնիօն (Տէօ-Սէլոր) , մերկի մը ատեն , ինձորի մեծութեամբ հրադունտ մը կ'երեսի կազամախոյ մը գագաթը , ճիւղէ ճիւղ կ'իջնայ , գետին կը հասնի և կը զլորի , մինչեւ մօտակայ ագարակի մը գաւիթը , կարծես ջըռեղներուն մէջէն փնտռելով իւր ճամբան , Տասներկու տասներեք տարեկան երկու տղաք ապաստանած էին ախոռին դրան տակ . գնդաւ կը հոն կը հասնի և իրենցմէ մին ոտքովը անոր դպչելու անխորհուրդ հետաքրքրութիւնը կ'ունենայ ։ Անմիջապէս ահարեկիչ ճայթիւնն մը կը ոտարէ ագարակին պատերը , երկու տղաքը գետին կը նետուին առանց վէրքի ստեղծելու , մինչգեւ ախոռին մէջ տասնեւմէկ հատ պաճար կը սպաննուին ։

Ով կ'ընայ թող մեկնէ այս անկանոնութիւնները ։ Տղան որ կը դպչի կայծակին վախու համար՝ կ'ազատի անիւ , և իւր ետեւը քսանելոյցս կ'ենդանեաց մէջէն տասնեւմէկը գիտապատեմ կ'իյնան ։

1898 Հոկտեմբեր 30ին , կայծակը դարձեալ գնդի ձեւով կը մտնէ տան մը մէջ , կը մօտենայ աղջկան մը՝ որ ոտքերը կախած նստած էր սեղանի մը վրայ , պարուրածն կը դառնայ անոր շուրջը առանց երէք դպչելու , յանկարծ կը ցատկէ դէպ ի ծինելոյցի մը մէջ գտնուող վառարանի խողովակի մը ծակը՝ որ գոց էր փակուած թուղթով մը՝ և դուրս կ'իլլայ տանիքէն սարսափելի աղմուկով մը պայթելով և սարսիւղով ամբողջ տունը ։ Ճիշդ ու ճիշդ կ'ընդունին է սա Արաղոյի ի Բարիդ 1852 յուլիս 5ին ուսումնասիրած պարագային՝ որուն վրայ վեճած եմ՝ Մթնոլորտին մէջ ։

Նոյնպէս 1898ին , Գուրուէ-լէ-Սանսի մէջ

կայծակը ինկաւ հնձող մեքենայի մը գրաղած երեք կանանց խումբի մը վրայ (որոնցմէ երկուքը երիտասարդ աղջիկներ էին)։ Կինը մեռած գետին կը փռուի։ Երկու աղջիկները վար կը զլորին և բոլորովին մերկ կը մնան, իրենց հագուստները կտոր կտոր եղած հեռուն կը նետուին, և իրենց կօշիկները ոտքերին կը խլւնին, իսկ իրենք ողջ առողջ տաք կ'իլլան։

Տօքս. Ալեպիէ իւր Կոյժակի վրայ գրած շահկան գրքին մէջ նշանատեսակ դէպք մը կը պատմէ ըստ Տօքս. Մօսանի. կնոջ մը « Հագուստները և կօշիկները շանթահարման միջոցին կտրուեցան, և շերտ պատռուելով հինգ վեց ոտք հեռաւորութեամբ իւր մարմնոյն չորս կողմը նետուեցան, այնպէս որ իւր մերկութեան մէջ զինքը տանելու համար հարկ եղաւ սաւանի մը մէջ փաթթել »։

1896ի յուլիս ամսուն, Շալոն—սիւր—Սօնի մօտ, արտհունձ մը իւր ծխազլանիկը վառած միջոցին մեռած գետինը փռուեցաւ և հաւ գուստները ամբողջովին խլուեցան վրայէն։

Չորս մարդիկ Ռօստնէի մեծ կայմին գաւաթը ելած էին, երբ կայծակի հարուած մը ճայթեցաւ. « իրենցմէ երկուքը մէկէն սպաննուեցան և կատարելապէս մերկացուեցան։ Միւս երկուքը բնաւ ֆնաս չկրեցին թէպէտև իրենցմէ մէկուն տափաւը մասամբ մը խլուեցաւ »։

Արափի ուր պատմէ որ գործաւոր մը տաւ գաւարի մը տակ շանթահարուելով, իւր գլխարկին կտորները տախտակամածին գրուազուած գտնուեցան։

Պիօ զիտել կու տայ առանց թեմբե հովիկ մ'ալ ըլլալու. գլխարկի մը տասը քայլ հեռուն նետուած ըլլալու դէպքը։

Շաքսալ կը պատմէ թէ հովիւ մը որ քիթը կը խնչըր, իւր թաշիխանակը տարուած տեսաւ առանց հասկնալ կարենալու թէ ինչ եղած էր։

Յաճախ մանգաղները կը խլուին հնձողներուն ձեռքէն և հեռունները կը նետուին։

Սկահ մը զոր խմող մը բռնած էր՝ ձեռքէն առնուելով տարուեցաւ բակի մը մէջ առանց կտորելու և առանց խմողին վիրաւորուելուն։ Երկու կիներ կը հիւսէին. իրենց ասեղները կորցուեցան։

Երիտասարդ մը երբ ընթերցուած կը կարդար, խորհրդատեսորը կը խլուի ձեռքէն և կտոր կտոր կ'ըլլայ։

Ուրիշ օր մը, կայծակը յիսուն մեկը հեռուն կը տանի երկմանի մը. պարտիզպահոր ետեւէն կը վազէ և պողպատէ երկու ժանիքները զարմանալի ճշգրտութեամբ մը սպորուրածնալաւարուած կը գտնայ։

Գլխարկի մը երկաթ թելը կը հալի, մինչդեռ թելը շրջապատող գորշ թուգիւր չայլիր։ Ձեռքեր ածխացած են մինչև ոսկորները՝ անարատ մնացած ձեռնոցներու մէջ։

Նաւու մը մէջ սպաննուած մարդու մը գրպանը ժամացոյցը և շղթան ի մի ձուլուած գտնուեցաւ։

Շատ անգամներ երկկտրական հարուածէն ժամացոյցները կը կենան. յաճախ ալ կը մագնիսանան. երբեմն փոխանակ հալելու, կը փշուրին։ 1853 յուլիս ամսուն, Էլիզմոնցի մը կայծակէն սպաննուեցաւ, և յետոյ իւր արծաթեայ ժամացոյցը գրպանին մէջ բոլորովին փշրաած գտնուեցաւ։

Կը ճանչցուն շատ դէպքեր որոնց մէջ շանթը լեցուն հրացաններու զարնելով նալեցուցած է զնրակները և խողովակին մէջ մասը, առանց վառողք բռնկեցնելու։

Կայծակը երբեմն կը մարէ լոյսերը, երբեմն ալ կը վառէ զանոնք, Հագուով, պարահանդէսի մը մէջ, կայծակի հարուած մը մարեց բոլոր մեմերը, սրահը խաւարի մէջ ընկղմեցաւ և լեցուեցաւ թանձր ու գարշահոտ շողով մը։ Ընդհակառակը 1898 սեպտեմբեր 4ին, կայծակի հարուած մը վառեց Լիօնի քաղաքապետութեան բոլոր ելեկտրական լոյսերը։

Տօքս. Պուտէն, որ մասնաւոր ուսումնասիրութիւն մ'ըրած է կայծակի գործերուն վրայ, կ'ընէ թէ, կը նշմարէ հոն տարրական, նուրբ և քմահաճոյ ոգիի մը գործը։ Բազմաթիւ զրքեր գրուած են լոյսերու ոգիին վրայ, և նոյն ինքն իս ճանչցած իմ կնիքի մը որ իւր բոլոր կենաց միջոցի պարտիզպաններու յուսահատութեան պատճառ եղած է, իւր արմատներուն լաւ հող ծծելու և նոյն իսկ քարերը ձեղքելով հորի մը ջուրը փռնառնել երթալու յամառութեամբը։ Կայծակը

երբեմն ճշմարտիւ նույնօրինակ ոգի մ'ունենալ
կը թուի, Որինախի համար չսիրեր աւելոր-
դապաշտութիւնը և մենք կրնանք անհաւատ
մը և հակակրօն մը նկատել զայն: 1897
փետրուար Տին, Մարտիլիա, սաստիկ փո-
թորիկի մը ատեն արիամիրա կին մը Տկն.
Գովին կը խնդրէ իւր ամուսնին ելլալ օրհնած
ջրի ամանին ու սօսախի ճիւղին ջրով կա-
խուած Տնառնդառաջի մոմը վառել: Հաղիւ
թէ կը կատարէ նա այս խնդիրը՝ շարա-
գուշակ ճարճատուն մը կը պատահէ օդը,
Տկն. Գովինի մազերը կը բռնկին, և խեղճ
կինը մեռած կը ծնալ անշէշ բոցերուն միջեւ:

Էօռ—Լուսոի նահանգին մէջ, գեղա-
ցիներ զբաղած էին որաները կապելու և
իրենց ինը տարեկան միակ աղջիկը իրենց
մօս կը խաղար երբ փոթորիկը հասաւ մեծ
շառաչելով:

— Տուն դառնանք, կը վախնամ! աղա-
ղակեց նա իւր ծնողաց ջրով ապաստանելու
վազելով:

— Հիմա պիտի դառնանք. բայց պէտք է
որ անձրեւ դալէն սառը լճացները կապոցելը:

— Լա! ես պիտի աղօթեմ Աստուծոյ
որ կայծակը հեռացնէ մեզմէ:

— Աղէկ:

Եւ մինչդեռ հայրն ու մայրն կը շարու-
նակէին իրենց աշխատութիւնը, սղան ծուր
կը գնէր, և ձեռքերը աչքերուն, կը սկսէր
աղօթել:

Յանկարծ՝ առանց ոչինչ տեսնելու, ոչինչ
լսելու, հայրը իւր ոտքերուն տակ յարկին
խշորիկը զգաց. մեքենաբար ետեւը վարձաւ
և բարձրաձայն աղաղակ մը արձակեց տես-
նելով իւր աղջիկը անշարժ գետինը փռուած:
Մեռած էր, իւր փոքրիկ սեղմ իրանին կա-
րիւրը քակուած և շապիկը այրած էր:

1868 յուլիս 22ին, Ժիէն, կին մը օրհնած
ջուր կը սրսկէր կայծակը հալածելու հա-
մար, երբ ասիկայ կը հասնի և շիշը կը
խորտակէ անոր ձեռաց մէջ:

Խորանին վրայ շանթահարուող քահանայից
օրինակներն ալ հազուադիւս չեն: Գալով
ժամբողութեան ատեն եկեղեցիներուն մէջ
սպաննուած հաւատացեալներուն՝ հարիւր-
ներով կը հաշուուին անոնք:

Աւելի տարօրինակ բաներ ալ կան դեռ,
կայծակնահարներուն մարմիններուն վրայ
զտնուած լուսանկարներն են: Որոնցմէ շա-
տերը բոլորովին ստորդ բլլալ կը թուին:
Անոնց վրայ ալ պիտի խօսինք: Ան այժմ
զոհանալով ցոյց բերել այս դեպքերի գիտա-
կան հետաքրքրութեան, և առանց մեկնու-
թեանց հետազոտութեան մէջ մտնելու, խոս-
տովանինք որ կայծակին տարօրինակ գոր-
ծերը բնութեան մեծ գրքին ոչ նուազ հե-
տաքրքիր գլուխներէն մին կը կազմեն:

ԳԱՄԻՈՒ ՅԱՄԱՐՈՒՈՒ

Մ Ա Ն Կ Ի Կ Ն

(ՀԱՇՈՒԿ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՈՒՆԱՍԵՏԵՂՈՒԹԵԱՆ)

— Մայրը կը հանդէպ դադարի մէջ, յե-
տին անգամ մը զարթարուած: Տղան կը
մտնէ ներս խաղալով և զարմացմամբ կը
գիտէ:

— Մեռելոյն խարտեալ մազերուն վրայ
դրուած ծաղկէպսակը, հաճոյ է սղուն. փունջ
կազմուած և անոր կուրծքին վրայ դրուած
ծաղկիներ, աւելի հրապոյր մ'ունին:

— Կամացուկ գողտրիկ ձայնով մը կ'ըսէ
նա. «Սիրուն մայր, սուր ինձ ծաղիկ մը քու
փունջէդ, շատ պիտի սիրեմ զքեզ»:

— Եւ որովհետեւ մայրը չշարժեցաւ,
սղան ըսաւ. «Կը քնանայ, բայց երբ ար-
թընայ անշուշտ պիտի տայ»:

— Եւ ոտքին մատանց վրայ, անշուշտ
որչափ կարելի է, կը գոցէ դուռն անոր վրայ,
և երբեմն երբեմն կ'երթայ գիտելու թէ մայրն
արթեօք դեռ չէ՝ արթնցած:

Հէպպել:

